

vervullen.²⁾ Kuyper vervalt, indien ik goed zie, in deze fout, dat hij de grenzen van de particuliere Genade en die van de Kerk geneigd is te laten samenvallen; dat hij de directe inwerking der particuliere Genade op krachten, die gemeene Gratie in stand houdt, voorbijziet. Want al is het, dat de eerste haar haard en middelpunt heeft in Kerk, haar arbeidsterrein is oneindig wijder. Wat God in den kerkdienst van ons als religieutoefening vraagt, is geen cultuur (zoo denken de Heidenen), maar wel eischt hij in het cultuurleven den inzet van gansch de religieuze persoonlijkheid in eerbiediging van Zijn ordenen.

Niemand heeft ons deze dingen beter geleerd dan Kuyper zelf. Met name in het tweede deel van De gemeene Gratie. Het 33ste hoofdstuk bespreekt de onderscheiding tusschen de Kerk als instituut en als organisme. In het voorafgaande was die invloed der particuliere Genade behandeld, welke, op den breeden kring van het volk uitgaande, wel tot verheffing, maar niet tot zaligheid leidt, bij dusgenaamd Christelijke natiën. Hier echter, waar van de Kerk als organisme sprake is, herinnert hij aan de organische banden die de leden van Christus' lichaam verbinden: „Uit welken het geheele lichaam, bekwaamelijk samen gevoegd en samen vastgemaakt zijnde“³⁾. Niet alleen aan de leden zelf van het mystieke lichaam, ook aan die samenvoegselen of organische verbanden moeten we onze aandacht schenken. Bij voorbeeld „de menselijke taal in zoover zij den doop van het Christendom ondergaan heeft“. Immers „al verstomden alle stemmen, nog zou de taal in het gedrukte schrift den vollen rijkdom van de Christelijke religie voor ons bewaren“. Behalve de taal zijn er nog andere verbanden „die door de Christelijke religie worden aangegrepen, om het ineengroeien van Lichaam en leden te bevorderen“, o.a. de levensuitingen in bedrijf, kunst en wetenschap“ (spaliëring van mij, D.). Deze gekerstende samenvoegselen mogen al zekeren dienst verrichten in de gemeene Gratie, in de propaganda der particuliere genade vinden ze „haar oorspronkelijk en eerst aangewezen doel“.

Of de bewuste Schriftuurplaats inderdaad zoo dient te worden geëxegeseerd, doet voor ons doel minder ter zake. Des te meer de juistere waardeering der particuliere Genade in haar beteekenis voor de kunst.

Of het goed gezien is kunsttalenten, welke een kind Gods zijn toebetrouwd om ze Hem te wijden, toe te schrijven aan gemeene Gratie, laat ik rusten. Doch zooveel is zeker: als dit kind van God zijn talenten op woeker zet, verlicht en gedreven door Woord en Geest, dan werkt in zijn spel-en-arbeid, welke kunstbeoefening heet, particuliere Genade en slicht het verwarring van haar te spreken als een zaak van gemeene Gratie.

Dit is geen quaestie van louter naamgeving. Veeleer wreekt het zich naar twee zijden: het vertroebelt den blik in de eerste plaats voor de roeping tot en de eischen van een specifiek-Christelijke kunst; in de tweede plaats voor de ook artistieke ontwijding der kunstgaven, welke den goddeloozen zijn toegevalen, om met Calvinijn te spreken.

Nu is er geen sprake meer van „het heilig gebied der Religie“ te bewaren voor de kunst door naast de heel het leven doordringende religie een kunst te stellen „die geen enkel terrein des levens versmaadt“ zonder nochtans „op den stam des geloofs“ te worden geënt.⁴⁾ Neen, de religie is albeheerschend en dan pas vindt de kunst haar bestemming en haar gezonde ontplooiing, als zij nederig dienen wil. Nu is het ook niet langer noodig de gedachte van een Calvinistischen kunststijl te bestrijden, met (onverklaarbare) uitzondering van de poëzie.⁵⁾ Alle kunsten zullen bij krachtige werking van het Calvinistisch zuurdeeg daarvan den specifieke invloed toonen. Met dien verstande, dat deze invloed zich versterkt of afneemt, naarmate de kunst het centrum des levens nadert of zich daarvan verwijderd. Het staat daarmee in zekeren zin als met de wetenschap.

Al wat Kuyper aanvoert om de zijdelingsche inwerking van het Calvinisme op het kunstleven te bewijzen laat zich even goed en beter, naar het ons voorkomt, waardeeren als factoren van onmiddellijke stijlvorming. Heeft inderdaad de leer der Praedestinatatie, de democratische zin van het Calvinisme en zooveel meer een eigen kunstschool gesticht, dan is in haar een Calvinistische kunststijl geboren. Als Kuyper daar niet aan wilde, is dit m.i. voor een niet onbelangrijk deel te verklaren uit overspanning van de gemeene Gratie-gedachte. Wijkt deze in Pro Rege naar den achtergrond, dan gaat de kunst haar ware plaats hernemen.

Eigenaardig genoeg brengt zijn gewijzigd inzicht in de verhouding van kunst en religie hem daarvoor een oogenblik⁶⁾ tot geringere beslistheid in-

zake de heerschappij van 'tgeestelijk schoon in kerk en eeredienst. Maar belangrijker is dit: de daar aangebrachte onderscheiding tusschen een neutraal formeel en een principieel bepaald geestelijk schoon gaat, wat de eerste helft betreft, niet op en lijdt nog aan zekere halfheid. Zoodra de inspireerende geest een bepaalden graad van doorwerkende kracht heeft bereikt, wordt daardoor ook de „vorm“ aangegrepen. Een krachtige tijdgeest drukt zich uit in eigen vormen. We kunnen hierop thans niet ingaan, maar herinneren alleen aan wat Kuyper zelf over de taalverkrachting van het Impressionisme zeide⁷⁾. Een bewijs dat ook voor hem het „formeel“ schoon kan omslaan in zijn tegendeel.

Zoo zijn bij Kuyper zelf de correcties te vinden op onheldere en niet houdbare voorstellingen, die men met een beroep op hem zou kunnen verdigen.

In een volgend artikel zien we, hoe hij zich de verhouding van het schoone en het goede (een o.a. voor de literatuurbeschouwing fundamenteel vraagstuk) heeft ingedacht op verschillende tijdstippen van zijn werkzaamheid.

K.

D.

6) Voor een oogenblik; men zie slechts pg. 576.

7) Bij S. Anema, *Moderne Kunst en Ontoording*, 169.

UIT DE SCHRIFT

Alle gerechtigheid vervullen.

Maar Jezus, antwoordende, zeide tot hem: Laat nu af, want aldus betaamt ons, alle gerechtigheid te vervullen. Toen liet hij van Hem af.

Matth. 3: 15.

We kunnen 't zoo verstaan, dat Johannes de Dooper, toen Jezus tot hem kwam om door hem gedoopt te worden, daarop niet wilde ingaan, maar Hem een volkomen afwijzend antwoord gaf. Johannes kende Hem immers als den Messias Gods! Was 't geen dwaasheid, dat Die gedoopt zou moeten worden?

Immers, hoe ging 't toe bij den Doop? Wat was dat eigenlijk? „En zij werden van hem gedoopt in den Jordaan, belijdende hun zonden“. De Doop ging gepaard met verootmoediging over de zonden, met berouwvolle belijdenis daarvan. Hoe kon dan ooit de Doop aan Christus worden bediend? Want Johannes heeft ongetwijfeld geweten, dat de engel tot Maria gezegd had: dat Heilige, dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden. En dan aan Hem bedienen den Doop der bekeering, tot vergeving der zonden?

Voor het volk was dat noodig. Dat moest tot andere gedachten komen. De Joden moesten tot de erkenning komen, dat ze, al waren ze Abrahams zaad, er niet waren, dat de zonde tusschen God en hen instond, dat ze verzoening, vergeving behoefden. Het Koninkrijk der hemelen was nabij gekomen, slechts door bekeering konden ze in dat Koninkrijk intreden; door hun ongerechtigheid stonden ze erbuiten, zoo goed als de Heidenen. Maar nu is Johannes gekomen, om hen tot Christus te leiden en hen zoo te doen intreden in het Koninkrijk Gods. En die intrede in het Koninkrijk, van degenen die er buiten stonden, wordt gesymboliseerd en verzegeld in den Doop.

Maar stond Christus buiten het Koninkrijk Gods? Hij is toch de Zoon? Niet maar burger, deelgenoot van het Koninkrijk, doch de Koning ervan? Als er sprake is van intreden in dat Koninkrijk, dan geldt dat van Johannes. Ja, die moet ook als een, die eerst buiten staat, ingaan. En de Koning moet hem doen ingaan. Dus Johannes heeft noodig van Christus gedoopt te worden.

Zoo dreigt Johannes de Dooper ontrouw te worden aan zijn ambtelijke roeping. En het eerste, wat Christus doet bij Zijn publieke optreden, is Johannes te binden aan zijn ambtelijke taak. „Het betaamt ons, alle gerechtigheid te vervullen.“ Niet alleen Christus, ook Johannes moet dat doen, de gerechtigheid vervullen, die bestaat in het volmaken van de door God opgelegde taak. — Hier is iemand, Die begeert in te treden in het Koninkrijk der hemelen (daarmee erkennend er buiten te staan). Mag Johannes Hem dan weren? Ontrouw worden? Neen, Johannes, sta nu op in uw ambtelijk gezag en laat Christus intreden in het Koninkrijk der hemelen. Beef wellicht onder die taak, sidder onder 't geweldige, 't onbegrijpelijke ervan, maar doe het. Aldus betaamt het u, alle gerechtigheid te vervullen!

Zullen we nu zeggen: wat is Johannes groot? Ja, onder die van vrouwen geboren zijn, is niemand opgestaan, meerder dan hij! Maar... de minste in het Koninkrijk der hemelen is nog meerder dan hij. Neen, Christus is hier groot. Die Johannes bindt aan Zijn ambtelijke roeping; Die, om alle gerechtigheid te vervullen, hoewel Hij Zelf de Deur is, niet wil ingaan in het Koninkrijk der hemelen, dan door den Deurwachter; Die, hoewel Hij Zelf de Zoon is, den dienstknecht erkent in Zijn ambt; Die Zich onderwerpt aan

diens ambtelijk gezag; Die ingaat door een ander, ons in alles gelijk wordend!

Christus is hier groot, want Hij vernedert Zich zoo volkomen. Hij erkent het hier: Ik sta buiten het Koninkrijk der hemelen, Vader, Ik begeer om toegelaten te worden. Van Zijn recht als Zoon, om als Zoon in te gaan in het huis des Vaders, en met den Vader gemeenschap te oefenen, doet Hij volkomen afstand. Dienstknecht wil Hij zijn en dat beteekent: staan onder de wet; dat beteekent ook: beladen worden met de zonden van Zijn volk en dus buitengesloten worden; Hij is te onrein, dan dat Hij zoo maar zou kunnen behooren tot de gemeenschap van Gods volk; Hij moet eerst gereinigd worden. Hij is toch zonde gemaakt?

Nog enkele jaren en Jezus Christus zal lijden buiten de poort. Dan zijn de straten van het door God verkoren Sion te heilig, dan dat Hij ze nog zou mogen betreden, dan wordt Hij, als onrein, weggedaan.

Hier, bij den Doop, begint 't al. Hij zoo maar burger van het Koninkrijk der hemelen? Daar mag toch niets inkomen, dat onrein is? En Hij is onrein! Voelt Gij 't nu, Jezus, wat het is, zonde gemaakt te zijn!

Een tollenaar kwam tot Johannes, om gedoopt te worden. En een soldaat. Openbare zondaren. Verschrikkelijk. Ze beleden hun zonden en werden gedoopt.

Een Farizeër keek minachtend. Hij ging wat uit den weg. „Ik dank U, God, dat ik niet ben als dezen.“

Maar Jezus Christus kwam achter den tollenaar en den soldaat aan, zich vernederende onder de zonden der Zijnen, en Hij liet Zich doopen, vlak naast die zondaren. Hij vervulde alle gerechtigheid.

Nu mag ik, met al mijn zonden — er zijn ook wel openbare bij, verschrikkelijk! — achter mijn Heiland aangaan, vlak naast Hem komen, Hij schaamt Zich daarvoor niet. Nu mag ik me ook laten doopen, of neen, Hij heeft me al laten doopen in Zichzelf, in Zijn doop, in Zijn bloeddoop, in Zijn dood!

Jezus Christus!

's Gr.

F. de V.

KERKELUK LEVEN

Een nieuwe psalmberijming.

Reeds jaren geleden heb ik in ons blad een reeks hoofdartikelen geschreven, waarin betoogd werd, dat onze tegenwoordige psalmberijming, afkomstig trouwens van lang niet onverdachte zijde, aan onderscheiden kwalen laboreert. Aesthetische, — ja zeker, die ook. Maar dat was mij het voornaamste niet, temeer, waar de psalmberijming voor den volkszang bestemd is. Wel behoort ook de volkszang tegen geen enkelen goeden aesthetischen regel te zondigen, maar hij moet evenmin het karakter vertoonen van het dezer dagen aan schoolkinderen uitgereikte lied, dat aan de brulloft van Prins en Prinses herinnerde: dat was „al te“ mooi. Hoofzaak in mijn zoeven bedoelde bezwarenreeks was, dat onze huidige psalmberijming aan de Schrift geen recht doet. Op verscheiden plaatsen, zoo trachtte ik met voorbeelden aan te toonen, dwingt ze ons, iets anders te zingen, dan de Schrift zelf zegt, tenzij men dan maar het zangvers ongebruikt in der halve die bijbelpassage ongezoogen laat.

Niet zelden gaat de berijming zelfs rechtstreeks tegen de bedoeling der Schrift in. De oorzaken werden gezocht niet alleen in de ongereformeerde gedachtenwereld, waaruit de berijmers van lang geleden hun „staatscreatuur“ hadden ontworpen en met overheidsdwang hadden ingevoerd gekregen, doch ook in hun exegetisch onvermogen. Voor een zeer groot deel waren de berijmers daarvoor niet aansprakelijk; want de wetenschappelijke studie van het Oude Testament was in hun tijd nog lang niet zoover gevorderd als in onzen tijd het geval is.

Wie nu den bijbel als Gods Woord eert, die moet verlangen naar iets nieuws. JUUST de gereformeerden behooren met den bestaanden toestand geen vrede te hebben. Want juist zij zijn het, die den bijbel als Gods Woord belijden, en die daarom uit respect voor dat Woord er bezwaar tegen moeten hebben, dat het zoo veelzins schade lijdt en verminkt wordt, nog wel in een zoo belangrijk onderdeel van den eeredienst, als de psalmen bij ons, gelukkig, nog beteekenen. Zoolang een psalmberijming exegetisch fout is vanwege wetenschappelijk onvermogen, zal niemand bezwaar kunnen maken. Maar indien beter licht gegeven en doorgesproken is, dan moet juist de gereformeerde daarvan dankbaar gebruik maken, zal hij niet, met al zijn roepen om „Gods Woord in Gods huis“, practisch of Gods Woord onnoodig buiten den kerkzang houden, of het onnoodig verminken in zijn lied.

Het is dan ook om deze reden, dat wij telkens hebben melding gemaakt van nieuwe pogingen tot verbetering in dezen. Toen Willem de Mérode van een klein getal psalmen een bewerking gaf, hebben we er hier kennis van gegeven. En herhaaldelijk hebben we in „Perschouw“ passages uit een in „Leidsche Kerkbode“ van de hand van Ds J. W. Gunst versijnde berijming gegeven. Uit de aantekeningen blijkt, hoezeer Ds Gunst met de exegese ernst maakt, en reeds daardoor op-

voedend af is (De maar dan piking, zang vo Een exe, Ds Gunst De Mē nog mar — enkele berijmin. handen. met gro „Geesteli eenuwen“ reeds ro bij de Haag, laatsge resse bi gretighe (tuurlijk heel te een bevo voegd). Maar een in deze r groot res bezwaren Beginni meening psalmgea bundel k sten zin woord ze Wel com moeie ma pect: d.v rijming althans „syncope“ eersten woordige

Bij Ds

„In d auteur syncope syncope makkelij vallen, v syncope ook, die komen“. geeft he Psalm 6 de onreg van het t i d e n a ren alle heden op sche ta die de n melodie citeeren evenaart hun leve den wil mogelij zóo te rhytmu een lette greep is versregel soms bij lezen kleinere Zoo lu

„Bewe „Ik ze „Weet Men l voor het

Wee

Op ett kan ik zeggen, en voor heeft: m gaan da Tot de dat hij bestaand tisch ve 116, 25, kennen.

1) „Al — bij o niet aan verzen v komt? Z Of aan h eenigingsl

2) Cf. Schilder, *Wat is de Hemel?* pg. 285 vlg.

3) Eph. 4: 16.

4) Zie *Het Calvinisme (en de Kunst)*, 158 en 159.

5) Aldus in de rectorale oratie. De Stone-lezing werpt het over een anderen hoeg en neemt stijl in den zin van een alomvattenden kunststijl „die op alle kunsten saam één concentrisch stempel drukt“ (143). Dan valt het bewijs, dat het Calvinisme geen eigen stijl heeft geschapen, gemakkelijker te leveren.

ore een an-

ernedert Zich
Ik sta buiten
Ik begeer om
cht als Zoon,
s des Vaders,
oefenen, doet
t wil Hij zijn
et; dat belee-
nden van Zijn
Hij is te on-
nen behooren
Hij moet eerst
de gemaakt?
stus zal lijden
straten van
g. dan dat Hij
vordt Hij, als

Hij zoo maar
smelen? Daar
in is? En Hij
het is, zonde

om gedoopt te
ondaren. Ver-
en en werden

Hij ging wat
at ik niet ben

ter den tolle-
derende onder
h doopen, vlak
alle gerechtig-

— er zijn ook
— achter mijn
i komen, Hij
ag ik me ook
il laten doopen
ddoop, in Zijn

F. de V.

EVEN

blaat een reeks
ogd werd, dat
omstig trouwens
a onderscheiden
zeker, die óók
et, temeer, waar
ing bestemd is
en enkelen goe-
ar hij moet even-
lezer dagen aan
de bruiloft van
is „al te” mooi.
warenreeks was,
n de Schrift
in plaatsen, zoo
onen, dwingt ze
chrift zelf zegt,
gebruikt en der-
at.

achtstreeks tegen
i werden gezocht
gedachtenwereld,
len hun „staats-
overheidsdwang
n hun exegetisch
aren de berijmers
wetenschappelijke
in hun tijd nog
tijd het geval is.
l eert, die moet
s gereformeerden
d geen vrede te
n bijbel als Gods
respect voor dat
ben, dat het zoo
ordt, nog wel in
e eeredienst, als
eekenen. Zoolang
vanwege weten-
lemand bezwaar
licht gegeven en
reformeerde daar-
niet, met al zijn
practisch óf Gods
g houden, óf het

ij telkens hebben
n tot verbetering
n een klein getal
ve er hier kennis
en we in „Pers-
Kerkbode” van
ijnende berijming
hoezeer Ds Gunst
eds daardoor op-

voedend werk van beteekenis geeft; dat nog wel niet
af is (Ds Gunst is thans bezig tusschen Ps. 20 en 30),
maar dat toch de volle aandacht zal verdienen bij elke
poging, in de toekomst, om den gereformeerden kerk-
zang voor wat de psalmberijming betreft, te verbeteren.
Een exegetisch geweten klopt nooit tevergeefs, ook bij
Ds Gunst niet.

De Mérode gaf slechts enkele psalmen, Ds Gunst is
nog maar aan het begin. Maar daar valt nu ineens
— enkele weken geleden — een nieuwe complete psalm-
berijming op onze tafel; deze week kwam ze mij in
handen. Ze is van dezelfde hand, die ons den ook hier
met groote belangstelling ontvangen bundel schonk:
„Geestelijke Liederen uit den schat der kerk aller
eeuwen”; ik mag wel doorgeven, wat toch in veel bladen
reeds rondweg verteld is: dat Ds H. Hasper, predikant
bij de z.g. „geref. kerk in hersteld verband” te Den
Haag, de bewerker is. Het groote respect, dat ik voor
laatstgenoemde bundel had, versterkt door mijn inter-
esse bij elke nieuwe psalmberijming, deed mij met
gretigheid dit nieuwe werk van Ds Hasper inzien. Na-
tuurlijk is het nog bij lange na niet mogelijk, het ge-
heel te beoordeelen. Daartoe moet iemand — en dan
een bevoegde — in combinatie met anderen (ook be-
voegd), het boek doorkruipen, regel voor regel.
Maar een voorloopigen indruk heb ik — veelszins leek
in deze materie — wel. Hij komt hierop neer: bijzonder
groot respect, over heel de linie; met behoud van enkele
bezwaren.

Beginnen wij met het groote respect. Naar mijn vaste
meening zal geen enkele poging tot verbetering van het
psalmgezang voor de gereformeerde kerken ooit dezen
bundel kunnen missen. Hij is ernstig werk in den moo-
sten zin van het woord. Over de melodieën zal ik geen
woord zeggen, want ik ben daartoe volslagen onbevoegd.
Wel constateer ik, dat Ds Hasper de oude, vaak zoo
mooie melodieën heeft behandeld met het grootste res-
pect: d.w.z. hij heeft ze niet verknood. En ook zijn be-
rijming rekent met het oude rythme. Ieder weet,
althans afgedacht van den geleerden term, wat een
„syncope” (samentrekking) is. Denk maar eens aan den
eersten regel van Psalm 6. Die staat in onze tegen-
woordige psalmboeken zoo aangegeven:

O Heer, gij zijt wel - da - dig

Bij Ds Hasper vindt ge dien regel in deze voege:

O God, toon uw go - na - de

„In de rij der psalmelodieën — aldus merkt de
auteur op — is die van Psalm 6 de eerste, die eene
syncope (samentrekking...) bevat. ...In Psalm 6 is de
syncope (einde van den eersten regel) voor ieder ge-
makkelijk te zingen”. Er zijn evenwel ook andere ge-
vallen, waarin naar het oordeel van den bewerker de
syncope niet gemakkelijk te zingen valt. Er zijn er
ook, die niet in dezelfde lettergreep „tot oplossing
komen”. Als voorbeeld daarvan (tevens eerste voorbeeld)
geeft het boek Psalm 16 aan. We citeren: „Terwijl in
Psalm 6 de syncope... gemakkelijk te zingen is, daar
de onregelmatigheid, die ontstaat door de verplaatsing
van het accent der maat, weer opgeheven wordt nog
t i d e n s het zingen van d e z e l f d e lettergreep, leve-
ren alle andere syncope in de psalmelodieën moeilijk-
heden op in verband met den rythmus der Nederland-
sche taal. Hieruit ontstaat een conflict tusschen hen,
die de melodie aan de taal en hen, die de taal aan de
melodie willen opofferen. In deze bewerking — we
citeren nog steeds het boek zelf — „...die de onge-
evenaard schoone melodieën der zestiende eeuw met
hun levendig rythme en kunstige structuur ongeschon-
den wil bewaren, is in alle gevallen, waarin het on-
mogelijk bleek, den Nederlandschen tekst der woorden
zoo te bouwen, dat het taalrythme past bij den
rythmus der melodie, eene oplossing gevonden door
een lettergreep op twee noten te zingen. Zulk een letter-
greep is dan cursief gedrukt. Aangezien hierdoor de
versregel met één lettergreep ingekort wordt, stoort dit
soms bij de voordracht; in dat geval wordt voor het
lezen de regelmatige vorm van zulk een regel met
kleinere letter tegelijk er naast gegeven”

Zoo luidt bij Ds Hasper Psalm 16:1 (eerste helft):

„Bewaar mij, Heer, Gij Toevlucht mijner ziel!
„Ik zeg tot U: „Gij zijt mijn vast vertrouwen.
„Weet, dat mij buiten U niets geviel!

Men lette op den derden regel, die moeilijk leest:
voor het lezen geeft de auteur dan aan:

Weet, dat mij buiten U hier niets geviel.

Op ettelijke plaatsen is deze methode toegepast. Al
kan ik ze niet beoordeelen, ik geloof wel te mogen
zeggen, dat dit alles getuigt van prachtige praecisiteit
en voor ieder, die het boek hanteert, opvoedende waarde
heeft: muzikale, litteraire en historische bijzonderheden
gaan daar ineens voor den gebruiker open.

Tot de deugden van Ds Haspers werk reken ik ook,
dat hij meer dan eens zich heeft aangesloten bij het
bestaande, met name, leek het hem exegetisch of aesthe-
tisch verantwoord, in bekende verzen. Ik trof in Psalm
116, 25, en elders veel dat we allemaal¹⁾ van buiten
kennen.

1) „Allemaal”, zeg ik; maar bij het rondzien in de kerk
— bij onze rangmethoden ontkomen daar gewone menschen
niet aan — zie ik, dat de tegenwoordige jeugd veel minder
verzen van buiten kent, dan wij in onze jonge jaren. Hoe het
komt? Zeker niet van onze dengden. Licht het aan de school?
Of aan het niet meer komen naar de Zondagschool? Het ver-
eenigingsleven? De catechisatie?

Soms behoudt Ds Hasper, waar ik voor mij misschien
zou willen voortvaren tot de volmaaktheid, — als ik
maar zoo knap in het stuk der psalmberijming was
als Ds Hasper. Ik denk aan Psalm 123, zeer geliefd,
met name in trouwdiensten. Laat men de syncope buiten
rekening (in regel 2 wordt het voor het lezen: „oogen”
in plaats van „oog”), dan is alles gebleven als het was:

„Ik hef tot u, die in den hemel zit,
mijn oog(en) op en bid,
Gelijk een knecht...”

en wat daar verder volgt. Men lette op het „om hulp
of gunst te vragen” en het slaan van het oog
op den „Heer, TOT hij ook ons genadig zij”. Nu heeft
evenwel Prof. Dr A. Noordzij — ook tot mijn schrik,
want het komt nã al mijn trouwbeurten... — het zoo
verklaard: „...Daarbij voelt de dichter zichzelf en zijn
volk als dienstknechten en dienstmaagden. De heer des
huizes is TOORNIG op zijn knechten, die in gebreke
zijn gebleven of zijn bevelen hebben veronachtzaamd.
Dreigend spreekt hij hen aan. Reeds grijpt zijn hand
naar den geestel om de nalatigen gevoelig te straffen.
Zal de slag neerkomen? Met angstige spanning volgen
de slaven iedere beweging van hun heer. Hun gansche
houding teekent onderdanigheid; de blik van hun oog
spreekt van bede om vergeving; alles in hen roept om
genade” (Korte Verklaring, uitg. J. H. Kok, Kampen).
En wederom: „zoo doet het ook de slavin, die de on-
tevredenheid harer meesteres heeft opgewekt en die
nu met een ANGSTIG hart zich afvraagt, welke STRAF
over haar zal worden uitgesproken. Haar tranend oog
zoekt den vertoornden blik harer vrouw; het volgt haar
handbeweging, waarvan wel en wee afhangt”. Ik ben
ook exegetisch maar een leek; durf dus niet zeggen:
zoo is het goed, en anders kan het niet. Maar ik zou
toch misschien niet Psalm 123 (in berijming) zoo heb-
ben gelaten, als hij was, al was 't maar om voor deze
opvatting van Prof. Noordzij „ruimte te laten”. „Hulp
of gunst vragen” is wat anders, dan hier volgens Prof.
Noordzij bedoeld is.

Zoo ziet men, dat Ds Hasper in geen geval „lukraak”
„de erfenis der vaderen overhoop haalt”. Hij heeft veel
geconserveerd.

Van nauwlettende zorg overigens voor de vriendschap
met den exegete geeft de nieuwe berijming herhaaldelijk
blijk. Ik denk aan Psalm 16. Reeds jaren en jaren ge-
leden heeft de oude Prof. Noordzij, daarin gevolgd door
zijn zoon, den thans reeds emeritus hoogleraar Dr A.
Noordzij (Korte Verklaring) Psalm 16, begin, aldus
vertaald:

Bewaar mij, o God, want bij U schuil ik!
Ik heb gezegd tot den Heere: „Mijn Heer zijt Gij;
voor mij is er geen goed boven U!”
maar tot de heiligen, die in het land zijn:
„Zij zijn de heerlijken; al mijn lust is in hen!”

Ds Hasper nu geeft dit in onze tegenwoordige berij-
ming evenals in de statenvertaling hoogst onzekere stuk
aldus weer:

Bewaar mij, Heer, Gij Toevlucht mijner ziel!
Ik zeg tot U: „Gij zijt mijn vast vertrouwen.
„Weet, dat mij buiten U niets geviel!
„Naar wie U dient zal ik met eerbied schouwen,
„maar mijn geluk zal 'k nooit op menschen bouwen:
„'t is alles smaad en droefheid voor de ziel!”

In de eerste regels merkt men de theologische winst
op; over de laatste ben ik minder te spreken; maar daar-
over straks, als ik het waag, enkele kritiek te oefenen.
Goed is ook de verbetering in Psalm 73. Er staat in
het Hebreeuwsch: twb ljsr¹⁾; men heeft echter bij het
overschrijven de twee laatste woorden aangevoegd,
en toen werd het: twb ljsr²⁾; vandaar, dat dit misver-
stand de lezing gaf: God is goed aan ISRAËL (lsjr¹⁾),
terwijl bedoeld is: goed voor den OPRECHTE (lsjr²⁾) is
God (!). „Oprecht” correspondeert dan met „rein van
hart”. Die fout nu is bij Ds Hasper verbeterd:

Nochtans is God (wat Hij ook doet)
voor alle oprechten waarlijk goed.

Eveneens is texteritisch materiaal verwerkt in Psalm
100. Daar is „weló” (dat, op den klank af gelezen, zowel:
„en niet”, als ook: „voor Hem”, beteekenen kan), ver-
keerd opgevat: vandaar, dat gezongen wordt, en gelezen:
Hij heeft ons gemaakt, en niet wij; terwijl bedoeld
is: Hij heeft ons gemaakt, en we zijn (dus) voor, of
van Hem, we zijn Zijn eigendom. Ds Hasper heeft:

Erkent in Hem den Heer, die leeft,
die ons te zaam geschapen heeft:
zijn schapen, die Hij voedt en weidt,
een volk tot Zijnen dienst bereid.

Zoo is er veel meer moois te melden. In Psalm 46 is
in onze Statenvertaling, ook in de berijming, niet uit-
gekomen, wat toch oorspronkelijk wel in den hebreeu-
schen tekst duidelijk is, dat er niet twee, doch driemaal
een refrain is geschreven:

De Heere der heirscharen is met ons,
een rotsburch is voor ons Jakobs God!

(dit stond oorspronkelijk óók tusschen ons tegenwoordig
vs. 4 en 5, al heeft de Statenvertaling dat niet weer-
gegeven; zij heeft alleen maar „sela”; het refrain komt
verder alleen maar in vs. 8 en 12 voor bij haar). Ds
Hasper evenwel heeft, evenals de oorspronkelijke tekst
duidelijk laat zien, het refrain driemaal: derhalve eindigt
bij hem couplet 1 niet, zooals thans in onze berijming, met
het gebergte, dat „verzet wierd in het hart der zee”,
doch anders:

God is een toevlucht te allen tijde,
een sterkte en hulp, wie ons bestrijdt!
Welk onheil ook de toekomst baar¹⁾
wij vreezen nimmer in gevaar.

(Zie vervolg blz. 124.)

Bekeeringsgeschiedenissen.

„Bekeeringsgeschiedenissen koop je voor een
stuiver op de markt,” placht mijn grootvader te
zeggen.

In onze dagen vormen bekeeringsgeschiedenissen
echter niet meer de lektuur van een markstalletje.
Zij vullen ettelijke pagina's van de catalogi, waarin
de bonafide boekhandel het lezend publiek weg-
wijs maakt. Professoren in de theologie schrijven
er een voorrede in.

Ook bij de Enge Poort staat tegenwoordig een
reportage-wagen en flist het magnesium!

Een merkwaardig specimen kreeg ik daar dezer
dagen van onder de oogen.¹⁾ Het zijn alle be-
keeringen per tandem. Dat wil zeggen een be-
paalde dominee-bekeerder is het handelend sub-
ject. De objecten die hij achter zich op de duo
neemt, zijn groote en grove zondaren, maar met
maximum-snelheid spurt mijn kranige collega ze
den goeden weg op! De eerste discipelen, door
den Heiland Zelf toegebracht, zijn daar stumperds
bij! Deze menschen uit de dokken zullen opstaan
in het oordeel tegen Abraham, want hij heeft
tweemaal heel laag geknield en zijn huid trachten
te redden ten koste van Sara's eer. Zij zullen
Petrus beschamen, die zijn Meester verloochende
en Markus, die deserteerde van zijn zendingspost.
Zij beschamen al die langzame christenen, die met
den Catechismus zeggen, dat hun vleesch niet
ophoudt hen aan te vechten.

Op dezen bekeerder is heel sterk de typeering
toepasselijk, welke Dr Brillenburg Wurth eens gaf
van den Angelsaksischen geest, namelijk dat de
mensch optreedt als de vennoot van God. De ven-
noot op aarde doet allerlei apodictische verklarin-
gen, overbluft den bekeerling door mededeelingen
omtrent diens familie, waarvan hem in werkelijk-
heid niets bekend is... en de „compagnon in den
hemel” moet het wel in orde maken.

Dit noemt men geloof, het kan beter den naam
dragen van een religieus en psychologisch
misdrijf!

Alle bekeeringen gelukken. Iedere weggeloo-
pen man rust na korten tijd weer in de armen van
een teedere gade en wordt gekust door weenende
dochters. Iedere verloren zoon wordt weer door
zijn aardschen vader in liefde aangenomen. En
even vaardig als zij met de assistentie van hun
geestelijken leidsman de hemelladder bestegen
hebben, even voorspoedig hippen zij ook de maats-
chappelijke ladder weer op.

Maar, en dit is merkwaardig voor alle Engel-
sche bekeeringsboeken, de toestanden veranderen
niet. Die blijven onveranderd dezelfde. Lees een
bekeeringsverhaal uit 1837 of 1937. Het blijven
dezelfde slums en dokken, dezelfde saloons met
whisky en ginn. Dezelfde troosteloze, wreede stad,
waarin Olivier Twist en de legendarische Jessica
ronddoelden. Er worden zielen uit de goot gered,
maar de goot wordt geprolongerd!

Drankzucht wordt genezen in een handomdraai,
maar de saloon blijft.

De bekeering der zielen gaat steeds voort, maar
leidt niet tot reformatie der kerk, niet tot bekeer-
ring des volks, noch tot vernieuwing van het
maatschappelijk leven.

Althans zoo is het beeld, dat deze auteurs ons
teekenen en dat ik voor hun rekening laat.

Laat ons niet pardoes in dezelfde fout vervallen.
Laat ons ophouden met dat praten, dat het toch
maar om een zielje gaat! Laat ons niet met
een zaaltje tevreden zijn, maar ons volk terugroe-
pen tot de ordinantiën Gods.

Geen hart kan vuriger hopen op bekeering dan
het mijne.

Maar ik wil die bekeering zien aan de Avond-
maalstafel, als ik met mijn broeder die afgedwaald
was het brood breek, niet ter gedachtenis van
zijn bekeering, maar ter gedachtenis van den
Heere, Die stierf voor ons. Ik wil die bekeering
zien in onze Noord-Hollandsche dorpen met hun
mooie oude kerken, ik begeer die kerken gere-
formeerd te zien en die kansels gezuiverd van on-
geloof en dwaling. Ik wil die bekeering hooren in
een kamerverslag en in de notulen van den ge-
meenteraad.

Ik wil de bekeering van huisbazen zien in den
bouw van hun woningen en de bekeering van de
huurders in de properheid en degelijkheid van hun
interieurs. Ik wil bekeering zien in gesloten kroe-
gen en geheiligd volksleven.

Daartoe hebben wij te arbeiden, niet als de
vennooten van God, maar als dienstknechten en
dienstmaagden, zaaïend het zaad en knedend den
zuurdeesem. Nooit den mensch overbluffend, maar
uitdragend het Woord. Bijbel-verspreiden en Bij-
bel-vertellen, rusteloos en getrouw. Dan zullen
wij geen romans beleven, maar wij zullen het
koninkrijk Gods zien komen met kracht.

N. B.

1) G. F. Dempster, Christus langs de havens. Inleiding van
Prof. Dr M. J. de Vrijer. Uitg. van J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Schoon de aard bewoog, de heuvelen zonken,
de bergen in de zee verdronken —
de Heer bewaakt ons aller lot;
een vaste bucht is Jakobs God!

Hebben we onlangs nog de Gunst geciteerd, die in Psalm 29 de „aardsche machten“ uit den eersten regel als een vreemd inkruipje heeft weggedaan, om weer naar de „hemelsche“ machten, als aangesproken door den dichter, terug te keeren, ook Ds Hasper heeft er op gelet:

Godenzonen, prijs den Heer!
Brengt den Eeuw'ge lof en eer!
Roemt eenparig 's Hoogsten naam!
Looft Hem, alle engelen saam!
Knielt in heilige gewaden!
Eert het wonder zijner daden,
in aanbidding opgeheven
tot den Heer van dood en leven!

Vermoedelijk zal menigeen bij dat woord „godenzonen“ zijn voorhoofd fronsen. Ik doe het ook. Maar ik voeg er bij, dat men nog niet zeggen mag, dat het hier ketterisch bedoeld is: mijn frons geldt meer de berijming als voor VOLKSzang bestemd: m.i. moet een VOLKSlied geen aanleiding geven tot misverstand, en niet alleen voor „deskundigen“ bevattelijk zijn. Het woord „goden“ — men weet het — komt ook in de Schrift voor, in de beteekenis van „hemelsche“ of zelfs hooge aardsche „machten“ of engelen of menschen. Zoo heeft Psalm 82 bij Prof. Noordzij:

God staat in den goddelijken rand;
in het midden der goden houdt Hij gericht.

Maar dit is vertaling, en geen voor het volk bestemde berijming. Al heb ik dus tegen het „godenzonen“ uit een oogpunt van volkszang paedagogisch bezwaar, toch bewijst Ds Hasper den tekst nauwkeurig bestudeerd te hebben.

In Psalm 121: ik hef mijn oogen naar de bergen;
vanwaar zal mijn hulp komen? (vraag), heeft hij ook een verbetering aangebracht naar deze bedoeling:

'k Sla de oogen naar 'tgebergte heen.
Waar daagt mijn hulp? Ik wacht, verheid haar dag
en nacht....

Mijn hulp is van den Heer alleen,
die hemelen en aarde schiep en sindsdien bewaarde.
Ook Psalm 84 is verbeterd. Het „moerbeidal“ is altijd een zwaarigheid geweest. Prof. Noordzij vertaalde alzoo:

Door het Baka-dal trekkend,
maken zij het tot een bronnenland;
de voorjaarsregen hult het in zegeningen.

En de hoogleeraar verklaart: „In dat Baka-dal met zijn steil opgaande rotswanden en diepe kloven is het dor en heet; de krachten verteren bij het voortschrijden. Maar wie naar Sion optrekt, weet ook die woestenij tot een bronnenland te maken, weet ook daar verkwikking te vinden bij des Heeren krachtbron. En de Heere zelf laat zich ook daar niet onbetuigd: evenals de voorjaarsregen het land doet uitspruiten en het aardrijk hult in feestgewaad van bloemen en frisch groen, zoo hult de Heere dat verschroeiende dal in „zegeningen“.“ Ik voor mij voel me hierbij niet heeltemaal zeker; vind evenwel, ook afgedacht daarvan, toch alweer uit een oogpunt van volks-zang het moeilijke, en nog steeds door exegeten bestreden „Baka-dal“, in elk geval in de berijming minder gewenscht (exegetisch verder niet beslissen durvende), en geloof, alles bij elkaar nemende, dat Ds Hasper de moeilijkheden aardig heeft overwonnen:

Gaat hij door dorre dalen voort,
zij worden tot een bronnenoord,
en hem verkwikt uw milde regen;
't wordt rondom hem één overvloed,
die hem versterkt met levensmoed.

Let, lezer, ook eens op Psalm 60. Moeilijk, en text-critisch zeer onzeker, was het in onze Statenvertaling: „Gij hebt uw volk een harde zaak doen zien; Gij hebt ons gedrenkt met zwijmelwijn. MAAR NU hebt Gij den genen, die U vreezen, een banier gegeven, om (die) op te werpen vanwege de waarheid“. Dat „vanwege de waarheid“ was al jaren lang een textcritische kwestie; ernstiger twijfel nog aan de juistheid der Statenvertaling komt op bij de woorden: „maar nu“. Deze woorden willen den indruk wekken, dat de dichter hier overgaat van „het zure“ (de harde zaak, den zwijmelwijn) naar „het zoet“: „maar nu!“ Noordzij evenwel, den tekst herleidende — althans dat pogende — naar het oorspronkelijke, vertaalt ter plaatse van dat twijfelachtige „vanwege de waarheid“ anders, en laat — dat is hoofdzaak — zien, dat de dichter niet overgaat van „zuur“ op „zoet“, maar nog altijd opsomt de moeilijkheden en zwaarigheden; men leze de verklaring van Noordzij:

„De nederlaag werkte als „zwijmelwijn“, waardoor het volk dronken is geworden, den weg kwijt is geraakt en ieder oogenblik vallen kan.... Het volk voelt zich door God verstoot. Met anijndend sarkasme wordt de reden daarvan in vs. 6 geteekend.... God had aan zijn volk een banier gegeven om zich daarachter te verzamelen en moedigheid den vijand aan te vallen. Maar voor Israël werd het een symbool van verstrooiing en jammerlijke vlucht.“

Daarom vertaalt Noordzij ook als volgt:

Gij hebt uw volk wat hards doen zien,
hebt ons zwijmelwijn doen drinken.
Gij hebt aan die U vreezen een banier gegeven
om voor de bogen te vluchten!

Ik durf niet beslissen, alweer niet, of deze opvatting juist is; er is volgens Noordzij woordenspel in het spel („nes“, banier, en „hithnoses“, vluchten), en dan moet een leek zich maar buiten spel, d.w.z. op de vlakke

houden. Maar gegeven dit alles heeft toch Ds Hasper een goede poging gedaan: een berijmer moet nu eenmaal den knoop doorhakken, ook al is hij zelf soms onzeker; het doorhakken heeft hier toch wel correctie gebracht:

Gij hebt uw volk hard beproefd.
Gij hebt den dorstige bedroefd;
Gij wist, dat het bedwelmend dronk,
toen het den be-ker zich schonk.
Uw eenig antwoord op 't gezucht
was slechts het teeken tot de vlucht.
Heer, strek uw hand! doe 't volk aanschouwen,
dat het zich U kan toevertrouwen!

(Men denke weer aan de syncope: in regel 1 worde voorgedragen: „wel hard“, en in regel 4: „zich zelf den beker schonk“; het „zichzelf den beker schenken“ strijdt niet met de gedachte, dat „God den zwijmelwijn doet drinken“; immers: het volk heeft — ziehier het beeld — den wijn ter hand genomen, is dronken geworden, God had zijn hand er in evenwel.) Hoe moeilijk de zaak echter blijft, blijkt weer uit dezen regel van Ds Hasper:

Uw eenig antwoord op 't gezucht
was slechts het teeken tot de vlucht.

Maar, al kunnen deze woorden misverstand wekken (alsof God dat teeken had gegeven), het kan er toch op door: de kapitein, de generaal, kan het gedaan hebben, en dan is dat in feite Gods „antwoord“ (reactie) op de zuchten van den mensch. Alléén maar: dat „zuchten“ is toch weer wat anders dan bij Noordzij het niet meer dapper vechten.

Men voelt het: dit is geen vitterij; daarvoor is Ds Haspers werk veel te voornaam. Ik wil aan een dergelijk voorbeeld slechts demonstreeren, dat ook de beste poging toch altijd moeilijkheden genoeg overhoudt, vooral als de exegeten (gelijk hier) van meening verschillen. Een bewijs temeer, dat elke serieuze poging onze aandacht verdient, en dat nooit een berijming voor de eeuwen bestemd mag blijven. Ach, dat elke nieuwe bewerking weer strijd zal kosten; vroeger, en ook in de toekomst... als die „komt“ in dezen...

Tenslotte wijs ik in dit eerste artikel nog op de duidelijke indeeling van de psalmen door het invoegen van opschriften in den tekst. Soms vind ik die opschriften storend, als ze materiëel bepaalde tekstinhouden willen afgrenzen tegen andere in eenzelfde psalm. Het wordt dan gauw gekunsteld. Maar beperkt de bewerker zich tot de duidelijk aangegeven formeele schematiek, dan kan hij veel verduidelijken. Ik wijs op Psalm 15: de vraag (couplet 1); het antwoord (de volgende). Op Psalm 115: vóór couplet 5 staat: Litanie (koor van priesters, volkskoor, beide koren samen). Psalm 39: het eigenmachtig zwijgen; het moeten spreken (.....), het overgeven zwijgen, slotzang. Enkele opschriften zijn m.i. bepaald onjuist gedacht; een misgreep ligt hier altijd voor de deur. Maar er is toch veel te prijzen, ook in die opschriften: de zanger leert nadenken; het zingen wordt hier weer werken. Er komt weer schot in.

Tenslotte: verrassend vind ik Psalm 87:5:

Hij roept uit volken slechts de enkelingen.
Als hij hun naam in 't boek des levens schrijft,
zegt Hij: „Die is in Israël ingelijfd;
„hem zal ik óók met mijne gunst omringen!“

Het „slechts enkelingen“ is bij Ds Hasper blijkbaar in tegenstelling met het voorgaande vers (couplet) bedoeld:

Van Israël heet het nog zooveel schooner:
„'t Volk als geheel is d'Eeuw'ge toegedaan;
„'t mag hoofd voor hoofd in zijnen tempel gaan;
„naar 's Hoogsten wil is elk een „Stad-bewoner“.

Ik ben het met Haspers opvatting niet eens; Noordzij vertaalt:

En van Sion wordt eens gezegd:
„MAN VOOR MAN is in haar geboren
en Hij, de Allerhoogste, houdt haar in stand.“
Eens telt de Heere bij 't opschriven der volken:
„DEZE is daar geboren“.

Van een tegenstelling (bij Israël het geheel, bij de heidenen slechts „de enkelingen“) weet Noordzij dus niets. Want het „man voor man“ betreft hij al op de zendingsvrucht, op het komen der volkeren; maar dan gaat het ook niet meer om „slechts“ enkelingen, doch om hun „menigvuldigheid“. „Man voor man“ ziet hij in haar geboren. Nu niet meer die volken als eenheid, maar in hun individuele menigvuldigheid, zoodat Sion haar inwonertal ziet toenemen, naarmate het verband der volken uiteenvalt.

Al heb ik dus bezwaar tegen Hasper op dit punt, toch vind ik zijn versbouw mooi; een bewijs, hoe veel hij kan, als hij met den gereformeerden exegeet en hermeneut in bond zou leven en werken.

Want — die vriendschap met den gereformeerden liturg en exegeet en hermeneut zou me wat waard wezen, bij dezen zooveel vermogenden man. Ze zou misschien de fouten, die ik bij hem meen te zien, en ook wel moet zeggen, hebben kunnen voorkomen. Ik wilde, dat er geen „hersteld verband“ ooit was gekomen; wat zou die Ds Hasper een prachtmensch zijn voor een synodale opdracht, in bond met onze exegeten, liturgen, hermeneuten, om maar niet meer te noemen. Nu heeft hij, bij al het schoons, dat hij ons biedt, toch ook stof tot bedenken gegeven, waarover ik een volgende week spreken wil.

Voorloopig moge het gezegde evenwel opwekken, om toch met dit ernstige werk kennis te maken. Opdat ook bij ons het besef, dat er wat gebeuren moet, weer levendig worde, en zich concretiseeren kunne.

Volgende week dus enkele klachten en bezwaren.

K. S.

De beschuldiging van „De Heraut“ inzake „bewuste misleiding“ en „advocatenslimigheid“.

In „De Heraut“ van 29 November 1936 schreef Prof. Dr. H. H. Kuyper een artikel, waarin één bepaalde passage zeer krenkend was voor ondergeteekende. Deze passage is tweemaal letterlijk afgedrukt in ons nummer van 4 December 1936.

Op wat in dit nummer, eerst door Prof. Dr. S. Greijdanus, en daarna door mij, is opgemerkt, gaf „De Heraut“ met geen letter antwoord.

Daarom schreef ik aan Prof. Dr. H. H. Kuyper een brief, die hier wordt opgenomen in zijn geheel:

Kampen, 21 December 1936.

Hooggeleerden Heer Prof. Dr. H. H. Kuyper,
Bloemendaal.

Hooggeachte Professor Kuyper,

Enige weken geleden hebt U in „De Heraut“ iets geschreven over de wijziging van de volgorde in de woorden „zelfonderzoek, geloof en bekeering“. U hebt daarbij gesproken van bewuste misleiding, van een advocatenslimigheid, die niet gebaat heeft, en zoo voort. Daarbij hebt U aan mij gedacht, omdat — naar coll. Greijdanus mij meedeelde — U dadelijk is gezegd, dat ik had voorgesteld de volgorde anders te nemen. Bovendien is door een artikel van coll. Greijdanus dit ook ter publieke kennis gebracht. In hetzelfde „Reformatie“-nummer, waarin coll. Greijdanus dat deed, heb ik — waar het een publieke zaak betrof, — U enkele vragen gedaan, die bedoelden Uw beweringen concreet te maken. Hoewel sinds reeds twee „Heraut“-nummers verschenen zijn, las ik nog niets, noch ter concretiseering, noch ter intrekking van Uw beschuldigingen. Omdat zij buitengewoon krenkend zijn, neem ik thans de vrijheid, U óók langs dezen weg te verzoeken. Uw beschuldiging ter plaatse, waar ze geschied is, terug te nemen; een dilemma (bewijzen of terugnemen), stel ik niet, want ik weet, dat dit geen enkelen zin heeft. Inmiddels verblijf ik,

hoogachtend,

Uw dw.:

(w.g.) K. SCHILDER.

Hierop antwoordde Prof. Dr. H. H. Kuyper met geen letter, noch in „De Heraut“, noch particulier (wat trouwens ook niet gevraagd was).

Daarna schreef ik Prof. Dr. H. H. Kuyper andermaal een brief, die hier wordt opgenomen in zijn geheel:

Kampen, 1 Januari 1937.

Hooggeleerden Heer Prof. Dr. H. H. Kuyper,
Bloemendaal.

Hooggeachte Professor Kuyper,

Na mijn brief van 21 December las ik in „De Heraut“ nog niets, dat betrekking heeft op de in dien brief aangevoerde zaak.

Ik zal nu nog één nummer afwachten; daarna is voor mij de periode van afwachten voorbij.

Inmiddels,

hoogachtend,

Uw dw.:

(w.g.) K. SCHILDER.

Ook hierop antwoordde Prof. H. H. Kuyper met geen letter, noch in „De Heraut“, noch particulier.

Tenslotte heb ik mij te dezer zake bij schrijven van 9 Januari 1937 gericht tot een bevoegde instantie.

Waar deze zaak publiek is, meen ik ook deze mededeeling te moeten doen, zonder verder in bijzonderheden te treden.

K. S.

Vervolgartikelen.

Er is deze week zooveel ruimte nodig voor deze toch ook actuele copie, dat ik het vervolgartikel, dat geen haast heeft, en op zichzelf staat, nog wat laat wachten.

K. S.

Theologische School.

Het Curatorium deelt aan belangstellenden mede, dat D.V. Donderdag 21 Januari, in de Burgwalkerk te Kampen, zal plaats hebben:

des morgens om 10 uur:

Overdracht van het Rectoraat door Prof. Dr. K. Schilder aan Prof. Dr. G. M. den Hartogh, na het houden eener Rede;

des namiddags 2 uur:

Installatie van Dr. K. Dijk als Hoogleeraar en Dr. R. J. Dam als Lector door den President-Curator Ds J. L. Schouten.

Vervolgens zal Prof. Dr. K. Dijk zijn Inaugureele Rede houden.

Na afloop van deze plechtigheid is er gelegenheid tot gelukwensen in de groote Consistorie-kamer.

Belangstellenden worden uitgenoodigd deze samenkomsten bij te wonen.

Namens het Curatorium:

Ds J. L. SCHOUTEN, Voorzitter.

Ds F. C. MEIJSTER, Secretaris.

Op verzoek van Curatoren geplaatst.

Redactie.

Gereformeerden te Londen.

Verleden jaar opperde ik de gedachte, het werk voor de verstrooide gereformeerden in Londen en omgeving ter hand te nemen. In Frankrijk is onder de eminente en opofferende leiding van Ds Maaskant ook reeds zoo veel bereikt. Van andere zijde is over dezelfde zaak nagedacht en gehandeld. Zoo is er een „Comité Gereformeerden te Londen“ gevormd, dat reeds het werk ter hand genomen heeft en reeds over eenige inkomsten mocht beschikken.

Waar ik zelf tot het pas gevormde comité behoort, zij het me vergund, hier een enkel woord ter aanbeveling en ter ondersteuning (ook financieel) te schrijven. Er

zal, wil
werkt w
hoofdzak
schrijving
gironkel
Kouwenh
penning
In Fra
jaren gel
zijn de
in zóóve
moet, ter
nen kan
inderdaa
dit korte
boekje t

Calv

We spa
en deeld
cludeer
conferen
er aan t
blad „De
dat de ec
ling va
We ste
bij den m

UT

Hoew
zich zel
ongetwij
gelezen
zal nie
het daa
zingen
rotsen“
saam d
en over
Aan h
de oude
gebed.
dat hij
voortre
mensch
zijn da
middel
en zich
harde v
niet tol
In ple
het dery
dan oo
schoond
haar ov
weg. H
hoeven
strijd o
De je
weer te
zijn vro
heid op
kindere
vader d
maken
met hur
De ke
maar b
Adelhe
had, nu
over ha
bij ulti
toond v
Wann
lopen,
op een
de toen
doch zi
nacht,
maken
van de
zoo gen
ken. Z
De o
majoor.
deel ge
liefde
stukken
van hel
oordeel
Dag, d
geword
doel af
Hij d
juist nu
gebrach
te gaan
den ver
verlicht

ke „bewuste

chreef Prof.
en bepaalde
kende. Deze
ons nummer

Dr S. Greij-
kt, gaf „De

Kuyper een
heel:

cember 1936.
H. Kuyper,
Bloemendaal.

Heraut" iets
gorde in de
ing". U hebt
og, van een
eeft, en zoo
adat — naar
ik is gezegd,
rs te nemen.
Greijdanus
In hetzelfde
sijdanus dat
ak betrof, —
beweringen
ee „Heraut“
ts, noch ter
Uw beschul-
id zijn, neem
weg te ver-
waar ze ge-
(bewijzen of
dat dit geen

nd,

SCHILDER.

er met geen
r (wat trou-
r andermaal
n geheel:

Januari 1937.
H. Kuyper,
Bloemendaal.

„De Heraut“
n dien brief

o; daarna is
bij.

nd,

SCHILDER.

er met geen
dier.
chrijven van
tante.

c deze mede-
zonderheden

K. S.

g voor deze
gartikel, dat
og wat laat
K. S.

en mede, dat
gwalkerk te

tr K. Schilder
jouden eener

r en Dr R. J.
tor Dr J. L.

gureele Rede

gelegenheid
te-kamer.
deze samen-

rium:

N, Voorzitter.
t, Secretaris.

edactie.

et werk voor
en omgeving
de eminente
ok reeds zoo
ezelfde zaak
mité Gerefor-
het werk ter
ge inkomsten

mité behoort
aanbeveling
schrijven. Er

zal, wil men vrucht wachten, intensiever moeten ge-
werkt worden, en dat kost natuurlijk geld, reusgeld
hoofdzakelijk. Ik moge daarom mededeelen, dat over-
schrijvingen en stortingen plaats kunnen vinden op
girorekening No. 206376 ten name van den heer H. J.
Kouwenhoven q.q., Van Stolkweg 10, 's-Gravenhage, die
penningmeester van het comité is.

In Frankrijk — nog eens — is bereikt, wat enkele
jaren geleden niemand mogelijk had geacht. In Londen
zijn de moeilijkheden groter dan in Noord-Frankrijk,
in zóó verre althans, als alles daar nog fetselijk beginnen
moet, terwijl een kerk, die voor de Londenaars beteeke-
nen kan wat Brussel voor Parijs (en Noord-Frankrijk)
inderdaad beteekent, niet aanwezig is. Misschien kan
dit korte woord iemand aanleiding geven, zijn giro-
boekje ter hand te nemen, eer hij het weer vergeten is.
K. S.

Calvinistenbond.

We spraken verleden week over den Calvinistenbond,
en deelden mee, waarom wij meenden te moeten con-
cludeeren, dat achter de aangekondigde „interkerkelijke
conferentie" de Calvinistenbond stak. We kunnen thans
er aan toevoegen, dat sinds dien oók het Herv. Week-
blad „De Gereformeerde Kerk" publiceerde (7 Jan. 1937),
dat de conferentie wordt gehouden „door bemiddel-
ing van den Calvinistenbond".

We stellen het op prijs, dat althans dit blad het kind
bij den naam noemt.

K. S.

De Trilogie voltooid.

Trygve Gulbrandsen: De weg tot elkander.
— Zuid-Hollandsche Uitg.-Mij., Den Haag.

Hoewel volgens de uitgevers elk deel als een op
zich zelf staanden roman kan gelezen worden, zal
ongetwijfeld niemand, die de beide vorige deelen
gelezen heeft, het derde ongelezen laten. En ook
zal niemand, die het derde deel in handen kreeg,
het daarbij laten, maar hij zal ook „En eeuwige
zingen de bosschen", en „Winden waaien om de
rotsen" lezen en herlezen. Want deze trilogie vormt
saam één grootsch epos van menschenlijken strijd
en overwinning.

Aan het slot van het tweede deel lijkt het, alsof
de oude Dag den waren weg gevonden heeft, in het
gebed. Telkens weer heeft God hem doen gevoelen,
dat hij, de sterke man, niet door eigen werk, hoe
voortreffelijk dat ook mocht zijn in het oog der
mensen, den vrede met God kon verwerven. Al
zijn daden is hij gaan beschouwen als aflaat, als
middel om zelf de begane zonden uit te wischen
en zich rein tegenover God te stellen. Maar op een
harde wijze heeft hij moeten leeren, dat die weg
niet tot God leidt.

In plaats van snelle toenadering tot elkaar, geeft
het derde deel aanvankelijk grotere verwijdering
dan ooit te voren. De oude Dag ontwijkt zijn
schoondochter Adelheid, hij spreekt niet meer met
haar over geestelijke dingen, maar gaat alleen zijn
weg. Hij vertoeft lang in de bosschen, bezoekt verre
hoeven en gaat de menschen daar helpen in hun
strijd om het bestaan.

De jonge Dag schijnt zijn oude zwerverleven
weer te hebben opgevat, en de ontloken liefde tot
zijn vrouw lijkt weer verdwenen. Eenzaam is Adel-
heid op de groote hoeve achtergebleven. Haar
kinderen gaan, tegen haar zin, met hun groot-
vader de bosschen in. Hij wil hen al vroeg klaar
maken voor hun latere taak en vertrouwd maken
met hun toekomstig arbeidsterrein.

De komst van den majoor geeft wat afwisseling,
maar brengt ook groote ellende en verwijdering.
Adelheid heeft steeds afschuw van haar vader ge-
had, nu brengt de verlopen dronkaard schande
over haar en haar huis. Volslagen ontreddeering,
bij uiterlijken voorspoed, is het beeld dat ons ge-
toond wordt.

Wanneer de wegen zoover uit elkaar zijn gaan
loopen, dat hereeniging onmogelijk lijkt, komt toch
op een volkomen zuiver zich ontwikkelende wijze
de toenadering. De kentering wordt romantisch,
doch zielkundig juist beschreven. Het schot in den
nacht, waardoor de majoor tracht een einde te
maken aan zijn rampzalig leven, wordt het begin
van de verzoening. Want de schrijver laat niet
zoo gemakkelijk zijn personen met het leven bre-
ken. Zij moeten leeren het te aanvaarden.

De oude Dag voelt aller schuld tegenover den
majoor. Minachting was zijn, misschien verdiend,
deel geweest. Doch niemand had getracht door
liefde dezen naaste te winnen. Een der fraaiste
stukken uit deze drie deelen is deze geschiedenis
van het sterfbed van den majoor. Zonder eenig
oordeel over anderen uit te spreken, gaat de oude
Dag, die door het leven tot een groot mensch
geworden is, zonder veel woorden, recht op zijn
doel af.

Hij dwingt Adelheid door zijn overredingskracht,
juist nu haar vader de grootsche schande over haar
gebracht heeft, als schuldige zelf naar dezen toe
te gaan. Haar gebrek aan liefde heeft haar vader
den verkeerden weg opgedreven, haar late berouw
verlicht zijn laatste uren. Maar ook zelf moet de

majoor boeten. Zijn eenige trots is zijn eervolle
krijgsmansloopbaan geweest en nu, vlak voor
zijn sterven, verzoend met zijn dochter, verwijt
Dag hem bedaad, dat hij een slecht krijgsman is
geweest. Altijd heeft hij immers den moeilijksten
strijd ontweken: dien tegen zijn slechte natuur.
En het is weer Dag die hem dwingt den zwaar-
sten weg te gaan, door den orthodoxen predikant
te roepen bij zijn sterfbed, een familielid, die al
zijn slechtheden weet, en wiens strengheid er geen
zal voorbijzien. Zonder zijwegen in te slaan, moet
de majoor den strijd recht van voren uitvechten.

In dit gedeelte toont de schrijver zich in wonder-
bare grootheid. Zelden of nooit is in den nieuwe-
ren tijd een zoo sterk karakter als dat van den
ouden Dag, zoo zuiver psychologisch ontleed. De
diepste diepte van het hart wordt hier feilloos ge-
peild.

Pas als verschillende wegen eenigszins naar
elkander zich ombuigen, verantwoordt Dag zijn
houding tegenover Adelheid. Weer spreekt hij met
haar, en vertelt zijn inzicht, dat niet het ge-
bed alleen den mensch tot God kan brengen.
Ook daarin is nog zooveel eigenbaat. De ware
liefde tot God moet zich ook uiten in de daad tot
den naaste. Volkomen zelfverloochening moet er
zijn. „Dan begrijpen we dat het slechts God is die
ons gereed maken kan voor de eeuwigheid".

Naar dezen regel heeft Dag geleefd, toen Adel-
heid meende dat hij slechts aan zich zelf dacht.
Toch weet Dag zijn groote fout, zijn zwakheid.
Voor zijn zoon is hij bijna niets geweest. Ontroe-
rend fijn teekent de schrijver den tocht van Dag
naar zijn zoon in de bosschen. Dagen lang zwerft
hij om hem heen, zonder hem te naderen. Als hij
eindelijk bij diens vuur gaat zitten, zijn het weinige
woorden die hij durft spreken. Geen übermensch
is hij, maar een gewoon mensch, met zijn zwak-
heden. Want als de vader naar huis terugkeert,
met de ziekte onder de leden, die zijn lichaam
zal sloopen, is hij niet met zijn eigen zoon in het
reine gekomen. De sterke man heeft telkens ge-
faald, en toch heeft hij den strijd tegen den dood,
die wreed dat mooie leven verniet, gewonnen. Hij
heeft den weg naar God gevonden. Zijn laatste
woorden: „Geen weg voert buitenom-Christus",
getuigen van zijn volkomen overgave. Geen aflaat
maar het kruis brengt hem verzoening.

Nog zijn alle moeilijkheden niet opgelost. De
scheiding tusschen den jongen Dag en Adelheid
wordt zelfs vergroot door donkere jalouzie. Plot-
seling neemt hij uit haar handen het beheer der
hoeven over. Hardheid voor armen en haast roeke-
loze mildheid voor den rijken Holder verontrusten
Adelheid.

De oude tante Eleonore neemt de taak van den
ouden Dag over. Met gestrenge wijsheid wijst zij
den goeden weg. Adelheid moet haar schuld zien
en zich buigen. Een moeilijke avond brengt echter
man en vrouw weer tot elkaar. Toch kan zij zijn
doen niet begrijpen, zijn zorgeloosheid voor geld.
Dan moet de man zijn vrouw herinneren aan de
woorden van zijn vader, dat er in onze daden zoo-
veel eigenbaat verborgen zit. In de zware tijden,
na de revolutie en het Napoleonisch bewind, heb-
ben zij geen zorgen gekend, terwijl anderen hard
moeten werken voor het dagelijksch brood. Liefde
kan die zorgen verlichten. Adelheid voelt het ten
deele en gaat zich wijden aan anderen. Dieper
heeft Dag het beseft en van zijn vader heeft hij
het karakter, om niet door woorden te zeggen,
maar in daden te toonen wat plicht is. Hij gaat
naar den procurator en bespreekt met hem zijn
plan, om alle schuldenaren hun schulden kwijt te
schelden. Zijn zoons zullen de beide groote land-
goederen erven en dus onbezorgd kunnen leven,
als ze willen werken.

Op den terugkeer verdrinkt Dag, als hij tracht
een jongen te redden. Adelheid kan zich onttrek-
ken aan zijn laatste wil, want de stukken zijn nog
ongeteekend. Maar weer stelt tante Eleonore den
eisch van absolute gehoorzaamheid. Zij moet vrij
zijn van geld-bezetenheid, zoals de oude en jonge
Dag het waren. Zij moet teekenen het testament
door deze beide mannen opgesteld. Dit tractaat van
liefde tot den naaste, door den vader geformuleerd,
door den zoon opgesteld, door de vrouw geteekend.
De weg tot elkander.

Als de storm straks opsteekt, kunnen de bos-
schen dien weerstaan. Veilige rust heerscht hier
en over de wereld, als de mensch leert met een
levend hart tot zijn medemens te komen.

Er dreigt een zuiver humanistische gezindheid
in dit laatste stuk, de betekenissen van Dags over-
winning te verkleinen. Het kruis, de weg tot God
door Christus, staat wel symbolisch op het graf
van den ouden Dag, als bewijs van het leven vóór,
en in en na den dood, maar het geeft geen kracht
meer in het leven van het jongere geslacht.

Te snel is het laatste gedeelte in zijn afloop. De
ontwaking, de bloei en het sterven van den jongen
Dag worden in weinige hoofdstukken beschreven.
De geest van zijn vader beheerscht ook nog dit
deel. Wil de schrijver aantonen, dat zijn kinderen
slechts begrepen zijn zijde, die naar de menschen
gekeerd was, en dat zijn innerlijke strijd en uit-
eindelijk overwinning door overgave door hen
niet begrepen zijn? Pas op zijn sterfbed, met zijn
laatste woorden, wijst hij den waren weg tot God.
Adelheid heeft hem niet begrepen, zij kwam niet

verder dan de overlevering van haar grootvader,
den bisschop. De jonge Dag heeft zijn getuigenis
niet gehoord. Zij kunnen niets anders dan het
zichtbare deel van zijn werk voltooien.

Hoewel de ontwikkelingsgang wellicht anders
is, dan velen hadden gedacht, is dit deel toch de
kroon op het werk. Men moet lang zoeken om een
karakter als dat van Dag, zoo boeiend en zoo
ragzuiver, beschreven te vinden. Hier wordt alles
gegeven, wat men van een kunstwerk mag vragen:
machtige psychologie, prachtige natuurbeschrij-
ving, eenvoudige, maar zeer spannende compo-
sitie.

De vertaling en de uitvoering maken deze mees-
terwerken ook tot prachtuitgaven.

Gr.

H. S.

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

„In of van het Verbond".

Niet alle lezers waren het eens met mijn be-
schouwing van de brochure van Dr A. Kuyper Jr
„In of van het Verbond".

Van meer dan één zijde kreeg ik een schrijven,
waarin men van dat niet-mee-eens-zijn, blijk gaf.
Eén van die brieven laat ik hier, op verzoek van
den schrijver volgen.

In een paar artikelen wil ik trachten de hier ge-
noemde bezwaren te weerleggen.

Het komt mij voor, dat deze broeder vrijwel
geformuleerd heeft, wat er, meer of minder be-
wust, tegen de door mij voorgedragen beschouwin-
gen, in veler hart leeft.

Ik hoop, dat het mij gegeven wordt, zóó te
schrijven, dat het duidelijk wordt, welke vergissing
men bij deze beschouwing begaat.

Hier volgt dan het schrijven ten voeten uit:

Weleerwaarde heer,

Uw „geestelijk advies", betrekking hebbend op „In
of van het Verbond", van Dr Kuyper Jr, in het num-
mer van „De Reformatie" d.d. 20 Nov. 1936, kwam
dezer dagen onder mijn aandacht.

De inhoud was zoodanig, dat ik, hoewel de betref-
fende stukken van Dr K. in de „Geref. Kerkbode van
Rotterdam" kennend, de inmiddels uitgekomen bro-
chure er op heb nagelezen, alvorens U mijn standpunt
t.o.v. het door U geschrevene kenbaar te maken.

Ik kan U niet anders zeggen, alsdat ik mij van
ganser harte aansluit aan de door Dr K. gegeven
uiteenzetting en dat het door U opgemerkte in boven-
genoemd blad getuigt van een onschijnvolle visie
op de eischen, welke aan een gereformeerde
preek te stellen zijn.

De door U gegeven beschouwingen kunnen dienen
als bewijs van de reeds eenige jaren ingetreden deca-
dentie in de gereformeerde prediking.

Ik meen te moeten opmerken, dat U zich niet sterk
gevoelt op Uw standpunt, waar U zegt: „Met een
stem als van metaal zou ik het alle bondelingen wil-
len toeroepen: Luistert niet naar zulk een voorlich-
ting". Ik vermoed, dat Dr K., gezien een dusdanige
houding Uwerzijds, helaas er het zwijgen aan toe zal
doen!

Wat ik nu laat volgen, bedoelt te protesteeren tegen
Uw antwoord op een door U gestelde vraag, t.w.:
„Waar toe moet de redeneering van Dr Kuyper
leiden? U antwoordt:

„Hiertoe, dat een bondeling gaat zeggen: Ja, ik ben
wel in het Verbond geboren en ik heb wel het teken
en zegel van Gods beloften ontvangen, maar ik weet
niet of het wel voor mij is, of ik het wel voor mij mag
aanvaarden; daartoe moet ik de heilsweldaden eerst
in mijzelf bevinden; eerst als dat het geval is, mag ik
gelooven, dat de belofte Gods ook inderdaad voor
mij was bedoeld", en verder zegt U: „Daarmede nu
wordt de troost des Verbonds van zijn fundamenteel weg-
geslagen; daarmede wordt de gemeente gedreven naar
den kant van het lijdelijk wachten op wat het den
Heere zal behagen te doen; daarmede wordt de moge-
lijkheid van verzekerdheid aan de gemeente ontno-
men, want in den weg, dien Dr K. wijst, wordt de zo-
kerheid des geloofs afhankelijk gemaakt van de resul-
taten van een zelfonderzoek, waarbij de mogelijkheid
van vergissing nooit is uitgesloten".

Hierop moge ik mijnerzijds opmerken:

1o. Een ware bondeling zal zich door een prediking
als door Dr K. aangegeven, nooit in lijdelijkheid te-
rugtrekken; integendeel zal hij, zelfs bij het kleinste
begin van zaligmakende genade aan zijn ziel, Gods
wegen biddend bepeinen, zich juist gaarne uitstrek-
ken naar de ontvouwing der heilswaarheden, waar-
onder het stuk der uitverkiezing in het centrum der
openbaring staat, en daaruit putten versterking, troost
en leven;

2o. zulk een, die zich in de lijdelijkheid gaat koe-
steren, bewijst slechts dat hij een doode rank aan den
wijnstok is, dat hij niet „van het Verbond" is en nog
geheel vreemd staat aan het zaligmakend werk des
Heiligen Geestes (althans ten tijde als hij zulk een
uitspraak doet hooren);

3o. Degenen, die uitverkoren zijn en onder de uit-
wendige roeping gebracht worden, t.w. onder de volle
openbaring van Gods Woord, waarbij de prediker alle
kenteekenen van Gods werk in de uitverkorenen dui-
delijk en onderscheiden aangeeft, zullen op Gods tijd
contact krijgen en onder een dusdanige preek uit-